אחד כדברי ב"ש ואחד כדברי ב"ה, ר' יוסי בר יהודה אומר לא מנהג ב"ש וב"ה נהג בה אלא מנהג רבן גמליאל ור' אליעזר נהג בה דתנן *אתרוג שוה לאילן בג' דרכים ולירק בדרך אחד - שוה לאילן בג' דרכים לערלה ולרבעי ולשביעית ולירק בדרך אחד שבשעת לקיטתו עישורו דברי ר"ג, ר' אליעזר אומר אתרוג שוה לאילן לכל דבר ומי עבדינן כתרי חומרי והתניא *לעולם הלכה כדברי ב"ה והרוצה לעשות כדברי ב"ש עושה כדברי ב"ה עושה, מקולי ב"ש ומקולי ב"ה רשע, מחומרי ב"ש ומחומרי ב"ה עליו הכתוב אומר °והכסיל בחשך הולך, אלא אי כב"ש בקוליהון ובחומריהון אי כב"ה בקוליהון ובחומריהון: ר"ע גמריה אסתפק ליה ולא ידע אי ב"ה באחד בשבט (*אומר) אי בט"ו בשבט (*אומר); ר' יוסי בר יהודה אומר לא מנהג ב"ש וב"ה נהג בה אלא מנהג ר"ג ורבי אליעזר נהג בה "באחד בשבט" כבית שמאי נהג בה: א"ר חנינא ואיתימא ר' חנינא הכא באתרוג שחנטו פירותיו קודם ט"ו דאידך שבט עסקינן ובדין הוא אפילו קודם לכן *ומעשה שהיה כך היה, רבינא אמר כרוך ותני לא אחד בשבט היה אלא ט"ו בשבט היה ולא מנהג בית שמאי ובית הלל נהג בה אלא מנהג רבן גמליאל ור' אליעזר נהג בה אמר רבה בר רב הונא השתא דאמר רבן גמליאל אתרוג אחר לקיטתו עישורו כירק, ראש השנה שלו תשרי מיתיבי ר' שמעון בן אלעזר אומר *ליקט אתרוג ערב ט"ו בשבט עד שלא תבוא השמש וחזר וליקט משתבוא השמש אין תורמין ומעשרין מזה על זה לפי שאין תורמין ומעשרין לא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש, היתה שלישית נכנסת לרביעית: שלישית = מעשר ראשון ומעשר עני רביעית = מעשר ראשון ומעשר שני

מאן

תורה אור

אחד כדברי ב"ש. שאמרו נתחדשה שנה וכבר נכנסת שלישית משחשיכה: **ואחד כדברי ב"ה.** שאומרין לא נתחדשה שנה עד חמשה עשר בו: **לא מנהג ב"ש כו'.** שני עישורין שנהג בה לאו משום ספק כב"ש ספק כב"ה אלא משום ספק הלכה כרבן גמליאל דאמר אתרוג אחר לקיטה כירק משום דדרכו ליגדל על כל מים והרי נלקט בשלישית או שמא כר"א דאמר אחרי חנטה הלכו בו כשאר אילנות והרי חנט בשניה ולקמיה פריך א"כ פשיטא ליה דכבר נכנסה שלישית כב"ש: **שוה לאילן.** לילך אחר חנטה לענין ערלה ורבעי ושביעית: **שבשעת לקיטתו עישורו.** שאם חנטה בשניה ונלקטת בשלישית מתעשר כדת שנה שלישית כירק לפי שאף הוא דרכו ליגדל על כל מים הכי מפרש לה בשמעתא קמייתא דקדושין: **והרוצה לעשות וכו'.** בעלמא (עירובין ו:) פריכין סיפא ארישא ומשנינן קודם בת קול כאן לאחר בת קול: **מקולי ב"ש כו'.** בעירובין מפרש לה במחלוקת אחת שיש מקום שנוטין בה דברי בית שמאי להקל ויש מקום שנוטין בה דברי בית הלל להקל כגון כמה חסרון בשדרה שלא תטמא באהל ב"ש אומרים ב' חוליות וב"ה אומרים חוליא אחת וכן לטרפה כמלאו דברי ב"ש מקילין בטריפה ואומר עד שתחסר שתי חוליות וב"ה מחמירין בה ומקילין לענין טומאה לומר שכיון שחסרה חוליא אחת אינה מטמאה, והאוחז בזו קולי ב"ש וקולי ב"ה רשע שהרי דבריו סותרין זה את זה כדי להקל, והאוחז בחומרי שניהם כסיל בחשך הולך הוא שאינו יודע להבחין על מי לסמוך, אבל בב' מחלוקות שהקילו אלו בזו ואלו בזו אין כאן לא משום רשע ולא משום סכלות דסבירא ליה בהא כב"ש ובהא כבית הלל: **אי כבית שמאי בקוליהון ובחומריהון.** אי לענין טומאה לא חשיב לה חסרון בחוליא אחת לענין טריפה נמי לאו חסרון הוא: **ואי כב"ה.** דאמרו חסרון הוא ליחשבה חסרון הכא והכא והך דר"ע נמי סתרן אהדדי דקא חשיב ליה שניה וקא חשיב ליה שלישית: **גמרא אספקא ליה וכו'.** כב"ה בעא למעבד: **כב"ש נהג בה.** לר' יוסי בר יהודה דאמר משום דנהג בה מנהג רבן גמליאל עישרה במעשר עני כדין שלישית א"כ כב"ש ס"ל דנתחדשה שנה היום דאי כב"ה לקיטתה וחנטתה בשנה אחת הוה: **דאידך שבט.** דאשתקד שהאתרוג דר באילנו שתים ושלש שנים ובט"ו בשבט דאשתקד נכנסה שנה שלישית ועדיין לא יצאת שלישית נמצאת שחנטה בשניה ונלקטה בשלישית: **ובדין הוא.** דאם לקטה קודם לכן או בכסליו או בטבת נמי הוה נוהג בה ב' עישורין משום מנהג ר"ג ור"א: **אלא מעשה שהיה בא' בשבט היה: כרוך ותני.** כפול את דברי ר' יוסי ושנה בה שתי מחלוקות: **לא אחד בשבט היה.** שאין בה חידוש שנה: **אלא ט"ו בשבט היה.** לדברי הכל נתחדשה שנה: **ר"ה שלו תשרי.** כדין ירק ולענין מעשר קאמר: **שלישית נכנסת לרביעית.** לקמן פריך מ"ש דלא תנא ואם היתה שניה נכנסת לשלישית כדתניא לעיל (דף יב:) גבי ליקט ירק:

מאן

לרבעי. יך משנה אתיא כמאן דתני נטע רבעי בריש כ"ת (ברכות דף לה.*): **ולשביעית.** ירק נמי אית ביה שביעית אלא מפרש בירושלמי דביכורים פרק ב' כגון אתרוג בת ששית הנכנסת לשביעית הרי היא לבעלים כאילן בתר חנטה ופטור ממעשר כירק דבתר לקיטה והא דלא תנא שוה לאילן לענין כלאים דלא הוי כלאים בכרם משא"כ בירק ולענין ר"ה שלו שבט כאילן כדאמר בשמעתין לא תניא הכא אלא מידי דבהאי אזלי בתר חנטה ובהאי בתר לקיטה וא"ת אמאי לא אזלינן באתרוג בתר לקיטה לכל דבר כיון שגדל על כל מים כירק למאי דפרישית לעיל (א) דההיא דרשה צריכא בשביעית דאורייתא וי"ל משום דדרשינן לעיל (דף י.) גבי ערלה פעמים שברביעית ועדיין אסורין משום ערלה וא"ת דהכא משמע דאזלינן בירק בתר לקיטה לענין שביעית ובמסכת שביעית (פ"ט מ"א) תנן כל הספיחין מותרין חוץ מספיחי כרוב ופירש הר"ש שם ע"פ הירושלמי דאיירי בספיחי ששית הנכנסת לשביעית ומהדר בהכי ההיא דפרק מקום שנהגו (פסחים דף נא: ושם) דתניא איפכא כולם אסורין חוץ מספיחי כרוב ונראה לפרש דהא דאמר בירק בתר לקיטה היינו כשלא נגמר גדולם בששית אבל נגמר גדולם בששית שרו בין לר"ע בין לר' יוסי הגלילי מידי דהוה אבצלים הסריסים דלעיל שמנע מהם מים שלשים יום לפני ר"ה דאפי' מאן דפליג התם הכא מודה דלר' יוסי הגלילי כיון דנגמר גדולם כמאן גדילים על מי שנה שעברה ותו לא גדלי על מי שנה הבאה ולר"ע נמי כיון דתו לא גדלי על כל מים יוצאין מתורת ירקות הגדילים על כל מים כדאמרי' בירושלמי כדמפרש לעיל גבי בצלים דנעשו כשדה הבעל שמסתפקת במי גשמים ומתעשרים לשעבר וכן לעיל (דף יג:) גבי אורז ודוחן דיהיב להו שמואל דין ירק דבתר לקיטה וקאמר הכל הולך אחר גמר פרי אלמא גמר פרי עיקר אלא דנקט בכל דוכתי לקיטה משום דדרך ללקט בתר גמר פרי והנהו גמרי פריים ביחד אלא שאין מתייבשין ביחד כדאמרי' דעשוין פרכין פרכין ומיהו קשה מאתרוג דבסמוך דאמר הכא באתרוג שחנטו פירותיו קודם ט"ו דאידך שבט ומשמע משום דמספקא ליה אי אזלינן בתר חנטה באתרוג כר"א או בתר לקיטה כר"ג נהג בו שני עישורין אלמא דאזלי' בתר לקיטה אף על גב דנגמר הפרי (כמי) דהרי חנט בשבט של שנה שעברה ולא נלקט עד שבט אחר ושמא אתרוג חלוק משאר פירות לפי שדרכו לעמוד באילן שתים ושלש שנים וכל זמן שמתקיים באילן גדל בכל שנה ושנה אי נמי אף על פי שחנט בשבט זמנין דאין נגמר גדולו עד שבט אחר וניחא השתא דנקט רבי יוחנן לקמן (דף טו:) גבי אתרוג אפילו כזית ונעשית ככר כלומר דעל ידי מי שנה הבאה גדילה ומיהו כזית ודאי לאו דוקא דהא ר' יוחנן בתר חנטה אזיל ושמא לא חשיב חנטה באתרוג בפחות מכזית: **הכסיל** בחשך הולך. אפילו יודע כמאן הלכה ומחמיר על עצמו ולא בעי לשנויי דר"ע מספקא ליה הלכתא כמאן ועבד לחומרא דמסתמא יודע היה דהלכה כב"ה:

או

[ועי' תוספות קדושין ב: ד"ה אתרוג]

עו א מיי' פ"א מהל' מ"ש הלכה ה ופ"ד מהל' שמיטין הלכה יב טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף קכו:

עז ב מיי' פ"ה מהל' תרומות הלכה יא טוש"ע שם סעיף נז:

עח ג מיי' פ"א מהל' מ"ש הלכה ב טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף קכו:

רבינו חננאל

שני עישורין כו': פי' לערלה ולרבעי ולשביעי' שוה האתרוג לאילן דאזיל בתר חנטה. כל הענין פשוט הוא ונתברר בדרך קצרה מתלמוד א"י דגרסי' [התם] מעשה בר"ע שליקט אתרוג ונתן עליו חומרי ב"ש וב"ה. ולמה לי אתרוג אפילו שאר כל אילן תני חומרי ר"ג וחומרי ר' אליעזר. ור"ג ור"א לא על דב"ה אינון היו. א"ר יוסי ב"ר אבין תיפתר שנחנטו פירותיו קודם ט"ו בשבט של שנה שניה ונכנסה שלישית על דעתיה דר"ג מעשר עני על דעתיה דר"א מעשר שני. מה עשה עישר וקראו מע"ש ופדאו ונתנו לעניים:

מבנה I-II

ב' לשונות בדברי רבה בר רב הונא

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה לשביעית כו' למאי דפרישית לעיל. נ"ב בדף ח ע"א בד"ה מה גורן:

סוכה לט: קידושין ב: ביכורים פ"ב מ"ו

עירובין ו: חולין מג: [תוס' סוכה פ"ב ותוס' עדיות פ"ב ותוס' יבמות פ"א]

[עירובין ז.]

[נ"ל אמרו]

[נ"ל אמרו]

* מנה שהיה א' בשבט
זה חשב למעשר
סימן שהוא סובר
דא' בשבט נחשב
חדשה לאילנות

[עירובין סה: וש"נ]

[תוספ' פ"א ותוספ' תרומות פ"ב ע"ש]